

El mundo raro de Mermel

MELANI PENNA TOSSO, MERCEDES SÁNCHEZ
SÁINZ. BELÉN DE LA ROSA RODRÍGUEZ

GUÍA DIDÁCTICA

Contidos

1. Presentación
2. Obxectivos pedagóxicos
3. O conto como ferramenta pedagóxica
4. Bloques temáticos: Diversidade e construción da diferenza
5. Orientacións metodolóxicas para a aula
6. Propostas de actividades didácticas
7. Preguntas sobre o conto

Presentación

A diversidade é unha realidade inherente e enriquecedora das sociedades actuais, manifestándose en múltiples aspectos como a orixe cultural, a identidade de xénero, a orientación sexual, as capacidades físicas e intelectuais, e as diferenzas socioeconómicas. Con todo, esta mesma diversidade, cando non é recoñecida e valorada adecuadamente, convértese nun dos principais focos de exclusión desde idades temperás. Nas aulas, esta exclusión pode traducirse en situacións de acoso escolar, microagresións, estigmatización de alumnos con necesidades especiais, ou a invisibilización de identidades non normativas, creando ambientes onde a diferenza é percibida como unha ameaza en lugar dun valor. É crucial abordar esta problemática de maneira consciente e sistemática no ámbito educativo para fomentar unha convivencia respectuosa e equitativa.

A infancia constrúe a súa identidade persoal e social a partir das interaccións e normas implícitas do grupo, tanto no fogar como na escola. Este proceso psicosocial implica a internalización de valores, crenzas e roles que, se non se guían cun enfoque inclusivo, poden levar á formación de prexuízos e estereotipos. Os nenos e nenas, en fases temperás do seu desenvolvemento, son altamente influenciados pola percepción que a sociedade e os seus iguais teñen da "normalidade" e a "diferenza". Resulta, polo tanto, fundamental intervir educativamente de forma precoz e proactiva para previr e desarticular dinámicas de rexeitamento, estigmatización e illamento da diferenza, construíndo así as bases para unha sociedade máis xusta e empática.

A presente guía didáctica baséase no conto infantil **O raro mundo de Mermel**, unha obra que, a través da súa rica narrativa e os seus personaxes entrañables, aborda de xeito sensible e accesible a complexidade da diversidade. O conto ofrece un espazo seguro para que os nenos e nenas exploren as emocións asociadas ao feito de ser "diferente" e ao mesmo tempo especial, fomentando a empatía e a aceptación. Está concibida como unha ferramenta pedagóxica completa —formativa, técnica e específica— dirixida ao profesorado de Educación Infantil e Educación Primaria, buscando maximizar o potencial transformador da historia.

O seu obxectivo principal é facilitar e enriquecer o traballo docente na aula, proporcionando unha sólida estrutura para abordar contidos clave relacionados coa identidade persoal e colectiva, o sentimento de pertenza a un grupo, a valoración da diversidade en todas as súas manifestacións e a promoción activa da inclusión social. Esta abordaxe realízase desde unha perspectiva coeducativa, que busca a equidade de xénero e a ruptura de estereotipos, e un enfoque de dereitos, garantindo que cada neno e nena se sinta valorado e respectado na súa singularidade. A guía ofrece actividades prácticas, estratexias de debate e recursos adicionais para o desenvolvemento destas temáticas.

Este documento vai máis aló dun simple conxunto de propostas de aula. Ofrece ao profesorado un marco conceptual robusto que asenta as bases teóricas da coeducación, do enfoque de dereitos e da pedagogía inclusiva. A pedagogía inclusiva, pola súa banda, busca transformar os sistemas educativos para responder ás necesidades de todos os estudantes, valorando a diversidade como unha riqueza. Ademais, inclúe unha detallada explicación pedagóxica sobre a implementación do conto, e criterios de intervención claros que guían ao profesorado na creación dun ambiente educativo seguro, respectuoso e estimulante, permitíndolle abordar o conto con rigor, seguridade e total coherencia educativa.

Obxectivos pedagóxicos

Os obxectivos que orientan o uso educativo de **O raro mundo de Mermel** artéllanse ao redor de seis grandes eixes de traballo, que van desde a comprensión da diversidade ata o empoderamento do profesorado como axente de transformación educativa.

Comprender a diversidade

Favorecer a construción da diversidade como un valor positivo e enriquecedor para toda a comunidade.

Construír identidade libre

Favorecer a construción dunha identidade persoal libre de estigmas e etiquetas sociais limitadoras.

Identificar exclusión

Recoñecer situacións de exclusión, rexeitamento e etiquetaxe social no contorno próximo.

Desenvolver a empatía

Cultivar a empatía cara ás persoas que non encaixan nos modelos dominantes de normalidade.

Promover a pertenza

Promover o sentimento de pertenza e a inclusión real no grupo e na comunidade educativa.

Dotar ao profesorado

Facilitar ferramentas conceptuais e metodolóxicas para traballar a diversidade na aula con rigor.

O conto como ferramenta pedagóxica

"O raro mundo de Mermel" non é só unha historia para nenos; é unha poderosa ferramenta pedagóxica deseñada para abordar a diversidade e a inclusión desde unha perspectiva crítica e construtiva. O seu protagonista, Mermel, é percibido como "diferente" e, por ende, alleo ao grupo, desencadeando un conflito central que radica na tensión entre a individualidade de Mermel e as expectativas sociais normativas. Este universo narrativo ofrécenos unha lente para examinar as dinámicas de exclusión e a construción social da "normalidade", proporcionando un punto de partida accesible e emocionalmente resonante para o diálogo na aula.

A construción social da "raridade"

A trama de "O raro mundo de Mermel" permite analizar de forma detallada como se constrúe a idea de "raridade" non como unha calidade intrínseca do individuo, senón como unha categoría imposta pola mirada colectiva. Mermel non é "raro" en si mesmo; convértese en "raro" cando o seu comportamento, aparencia ou intereses se desvían das expectativas do seu contorno. Por exemplo, o conto podería mostrar escenas onde os outros personaxes evitan a Mermel, susurran sobre el, ou o exclúen dos xogos por non axustarse a un patrón preestablecido de "ser". Na aula, esta narrativa pode espellarse en situacións cotiás onde un neno ou nena é etiquetado como "o/a que non fala", "o/a que sempre debuxa" ou "o/a que se viste diferente". Estas etiquetas, aparentemente inocuas, reflicten unha presión do grupo para que todos se conformen a unha "normalidade" implícita, condicionando profundamente a identidade e as relacións sociais do neno/a.

Esta conceptualización estrutural da diferenza é crucial. O conto dismantela a noción de que a diferenza é un problema individual de Mermel, e sitúa o foco nas normas sociais e nos xuízos colectivos que xeran a exclusión. Ao facelo, ofrece unha oportunidade para que educadores e alumnado cuestionen as súas propias precomprensións sobre o que é "normal" e "aceptable", e comprendan o impacto das súas actitudes e comportamentos na creación dun ambiente inclusivo ou excluyente.

A literatura infantil e xuvenil como espello e ponte

A literatura infantil e xuvenil posúe unha capacidade única para xerar identificación emocional e abrir espazos de reflexión sen a ameaza de xuízos ou xerarquías. Os contos permiten aos nenos explorar complexas realidades emocionais e sociais dunha maneira segura e distanciada. "O raro mundo de Mermel" actúa simultaneamente como espello e como ponte:

- **Espello:** O alumnado pode recoñecerse en situacións de diferenza, exclusión ou mesmo como parte do grupo que etiqueta. Este recoñecemento facilita a identificación coas emocións dos personaxes
- **Ponte:** Ao ver a historia de Mermel con certa distancia emocional, os nenos/as poden exercitar o pensamento crítico e a empatía sen sentirse directamente atacados ou culpabilizados. A narrativa convértese nun "terceiro obxecto" sobre o que debater e reflexionar, despersonalizando o conflito e permitindo unha análise máis obxectiva e profunda das causas e consecuencias da exclusión.

Por que "O raro mundo de Mermel" na aula?

- **Perspectiva estrutural, non individual** O conto aborda a diferenza non como un problema inherente ao individuo "diferente", senón como unha construción social. Isto é pedagoxicamente moi potente, xa que despraza a responsabilidade do individuo ao contexto e ás normas do grupo, permitindo un traballo máis efectivo sobre os prexuízos e a creación de ambientes inclusivos. Axuda aos nenos a comprender que ser "diferente" non é ser "incorrecto".
- **Xera identificación emocional** A narrativa de Mermel, coas súas loitas e emocións, conecta directamente coas experiencias infantís de ser aceptado ou rexeitado. Esta conexión emocional profunda é un motor para a aprendizaxe significativa, xa que permite aos nenos poñerse no lugar dos personaxes e comprender as consecuencias das accións propias e alleas.
- **Abre diálogo sen xuízos** Ao presentar un escenario ficticio, o conto crea un espazo seguro onde os nenos poden expresar as súas opinións e sentimentos sobre a diversidade sen medo a ser xulgados. A distancia da ficción facilita a reflexión crítica e o debate, convertendo a aula nun foro de construción colectiva de valores.
- **Adecuado para Infantil e Primaria** A linguaxe accesible e as ilustracións cativadoras fan que o conto sexa apropiado para nenos pequenos, mentres que a profundidade das súas mensaxes permite abordaxes máis complexas nas idades máis avanzadas de Primaria, adaptándose ás diferentes capacidades cognitivas e emocionais.
- **Favorece o pensamento crítico** A historia desafía as nocións preestablecidas de "normalidade", estimulando aos nenos a cuestionar o status quo e a desenvolver a súa propia capacidade de análise e xuízo moral. Non ofrece respostas pechadas, senón que invita á reflexión e á procura de solucións.
- **Recurso literario e pedagóxico integrado** Máis alá da súa función moral, "O raro mundo de Mermel" é unha obra literaria de calidade que fomenta o amor pola lectura e a apreciación estética. A súa integración como recurso pedagóxico permite unha aprendizaxe holística que combina o desenvolvemento lingüístico, emocional e social.

Conexións co currículo educativo

"O raro mundo de Mermel" pode integrarse de forma transversal en diversas áreas curriculares:

- **Lingua Galega e Literatura:** Fomento da lectura, comprensión lectora, expresión oral e escrita, análise de personaxes e narrativas.
- **Valores Sociais e Cívicos/Educación para a Cidadanía:** Traballo da diversidade, inclusión, empatía, resolución de conflitos, respecto e valoración das diferenzas.
- **Educación Emocional:** Recoñecemento e xestión das propias emocións e das dos demais, desenvolvemento da autoestima e a autoconfianza.
- **Artística (Plástica):** Creación de debuxos ou murais inspirados nos personaxes ou nos valores do conto.

Activando a Maxia de Mermel na Aula

Estratexias Pedagóxicas de Lectura Para maximizar o impacto de "O raro mundo de Mermel", suxírense as seguintes estratexias:

-

Lectura Compartida e Dialogada

Le o conto en voz alta, facendo pausas para fomentar a reflexión e a expresión de emocións sobre os personaxes.
-

Dramatización e Xogo de Roles

Representa escenas para que os nenos experimenten as perspectivas dos personaxes e desenvolvan empatía.
-

Creación e Reescritura

Invita a crear finais alternativos ou historias propias sobre diversidade e inclusión, empoderando a súa creatividade.
-

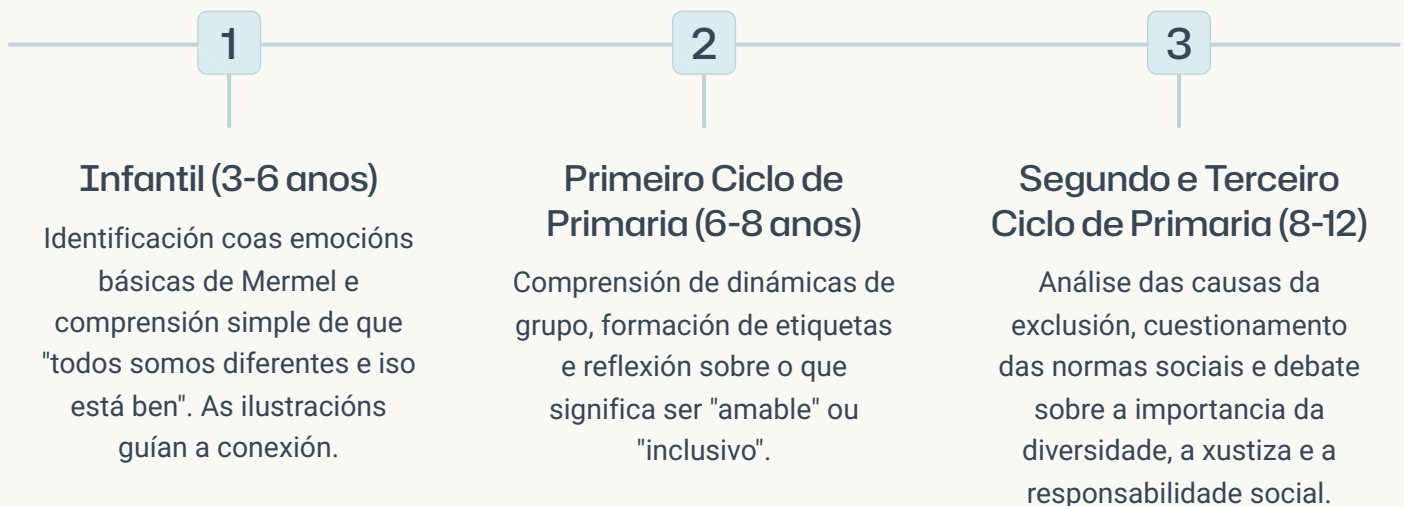
Debate e Mesa Redonda

Organiza conversas estruturadas sobre os temas do conto, promovendo a escoita activa e o respecto a opinións diversas.
-

Conexión coa Vida Real

Propon exercicios para identificar situacións de exclusión no seu contorno e como promover a inclusión de forma proactiva.

Impacto Emocional por Etapa Educativa

Bloques temáticos:

Diversidade e construción da diferenza

BLOQUE 1 DE 6

Este bloque aborda a diversidade como realidade social e educativa. A partir do conto, explícase que a diferenza non é algo negativo nin excepcional, senón unha característica natural das persoas. O punto de partida é sempre o recoñecemento de que cada persoa é única e de que esa singularidade é un valor, non un problema.

Na aula, debe traballarse como a sociedade constrúe categorías de normalidade e como todo o que queda fóra delas é etiquetado como raro. Este proceso non é neutral: responde a dinámicas de poder, cultura e contexto histórico que é preciso visibilizar e cuestionar desde idades temperás.

É fundamental axudar ao alumnado a comprender que a diversidade pode manifestarse en múltiples ámbitos: forma de ser, intereses, capacidades, aparencia ou maneiras de relacionarse. Ningún destes ámbitos é máis válido ca outro, e todos merecen ser tratados con igual respecto e coidado.

Este bloque senta as bases para unha mirada inclusiva e respectuosa que atravesará todos os demais contidos da guía.

- ❏ A diversidade non é un problema a resolver, senón unha riqueza a recoñecer e celebrar dentro da comunidade educativa.

Identidade persoal e autoestima

Mermel constrúe a súa identidade nun contexto que non o recoñece nin valida. Este bloque permite traballar como a mirada dos demais inflúe na percepción que cada persoa ten de si mesma. Cando o entorno nega o valor dunha persoa, esta pode interiorizar esa negación e construír unha autoimaxe negativa que condiciona o seu desenvolvemento persoal e social.

Aspectos clave a abordar

Identidade en construción

A identidade non é algo fixo: fórmase ao longo da vida a partir das experiencias, as relacións e o recoñecemento recibido.

Necesidade de recoñecemento

Toda persoa precisa sentirse vista, aceptada e valorada para desenvolver unha autoestima sa e sólida.

Impacto das etiquetas

As etiquetas reducen e simplifican, e teñen un efecto real e duradeiro sobre como nos percibimos a nós mesmos.

Papel do profesorado

O profesorado debe favorecer dinámicas que reforcen a autoaceptación e a valoración positiva da singularidade de cada alumno e alumna. Iso implica:

- Celebrar as diferenzas de forma explícita e cotián
- Evitar comparacións entre o alumnado
- Crear espazos onde cada voz sexa escoitada
- Modelar actitudes de respecto e acollida
- Reforzar logros individuais e colectivos

Etiquetas sociais e estigmatización

Que é unha etiqueta social?

Chamar a alguén "raro", "torpe" ou "diferente" implica reducir a persoa a unha soa característica e negar toda a súa complexidade e riqueza como ser humano.

Como se crean?

As etiquetas xorden cando un grupo establece o que é normal e expulsa simbolicamente todo o que queda fóra. Perpétanse a través da repetición, o silencio e a complicidade colectiva.

Que consecuencias teñen?

Afectan á autoestima, limitan as oportunidades de relación, xeran illamento e poden derivar en situacións de acoso escolar sistemático.

O conto permite analizar o uso das etiquetas como mecanismo de exclusión. A través da historia de Mermel, o alumnado pode comprender de maneira concreta e emocional como funciona este proceso: alguén é percibido como diferente, recibe un nome que o distingue negativamente, e ese nome comeza a definilo ante os demais.

Desde a aula, é fundamental desnaturalizar este mecanismo: as etiquetas non son inocentes nin neutras. Forman parte dun sistema máis amplo de exclusión que comeza na infancia e que pode ter consecuencias graves se non se intervén a tempo.

- ❑ Este contido é clave para a prevención do acoso escolar desde as etapas máis temperás.

Pertenza ao grupo e **inclusión social**

Un dos eixes centrais do conto é o desexo de pertenza. Este bloque permite traballar a importancia de sentirse parte dun grupo e as consecuencias emocionais e sociais do illamento. O ser humano é un ser social por natureza, e a necesidade de pertenza é unha das máis fundamentais desde a infancia.

Desde o ámbito educativo, debe explicarse con claridade que a inclusión non é responsabilidade da persoa diferente, senón do grupo e da comunidade educativa no seu conxunto. Esta perspectiva é fundamental para romper co pensamento de que quen non encaixa debe cambiar para ser aceptado.

Traballar a pertenza implica crear condicións estruturais para que cada persoa se sinta acollida, valorada e necesaria dentro do grupo. Isto supón traballar valores de acollida, corresponsabilidade e convivencia desde o primeiro día de curso, de maneira transversal e constante.

O profesorado ten un papel fundamental como modelizador destas dinámicas: a forma en que o docente se relaciona co alumnado e xestiona as diferenzas dentro da aula marca o clima emocional do grupo e establece as normas implícitas da convivencia.

Acollida

Crear espazos onde toda persoa se sinta benvida.

Corresponsabilidade

A inclusión é tarefa de todo o grupo, non só da persoa diferente.

Convivencia

Construír normas compartidas de respecto e coidado mutuo.

Empatía e prevención da **exclusión**

BLOQUE 5 DE 6

Empatía e mirada cara ao outro

O relato facilita a identificación emocional co protagonista, favorecendo o desenvolvemento da empatía. Este bloque debe axudar ao alumnado a poñerse no lugar doutra persoa e comprender como se sente cando é excluída. A empatía trabállase como habilidade social esencial para a convivencia e a prevención da violencia.

Desenvolver a empatía non é un proceso espontáneo: require práctica, reflexión guiada e contextos emocionalmente seguros onde o alumnado poida expresarse con liberdade. O conto ofrece ese contexto simbólico que permite sentir sen ser xulgado.

BLOQUE 6 DE 6

Prevención da exclusión e do acoso

A partir do conto, introdúcese unha reflexión preventiva sobre dinámicas de exclusión que poden derivar en acoso. Comprender como funcionan estas dinámicas é o primeiro paso para poder interrompelas.

→ Responsabilidade do grupo

O acoso non é responsabilidade só de quen agrede: o grupo que observa e cala tamén participa.

→ Papel das persoas observadoras

Formar persoas que interveñan activamente ante situacións inxustas é clave na prevención.

→ Importancia de intervir

Cada acción que rompe o silencio ante a inxustiza marca a diferenza para a persoa afectada.

Orientacións metodolóxicas para a aula

A abordaxe pedagóxica deste conto require un marco metodolóxico que garanta a seguridade emocional do alumnado, a participación equitativa e a coherencia entre os valores traballados e as dinámicas de aula. As seguintes orientacións son guías de actuación para o profesorado.

Promover espazos de diálogo seguro

Crear un clima de aula onde o alumnado poida expresarse sen medo ao xuízo ou á burla. O diálogo só é posible cando existe confianza e respecto mutuo como norma establecida.

Evitar a personalización de experiencias reais

Non se deben utilizar situacións reais do alumnado como exemplos, xa que isto pode xerar vulnerabilidade, estigma ou malestar. O conto actúa como mediador seguro.

Traballar desde exemplos simbólicos

Usar os personaxes e situacións do conto como punto de partida para a reflexión permite manter a distancia emocional necesaria para aprender sen exposición persoal.

Favorecer a participación colectiva

Deseñar actividades onde todas as voces teñan espazo, fomentando a escoita activa e o respecto polas distintas perspectivas dentro do grupo.

Reforzar mensaxes inclusivas de maneira continuada

A inclusión non se traballa nunha soa sesión. As mensaxes de respecto, diversidade e acollida deben estar presentes de maneira transversal e constante ao longo do curso.

Propostas de actividades didácticas

As seguintes actividades están deseñadas para ser implementadas de maneira progresiva e adaptada ao nivel do alumnado. Pódense desenvolver de forma independente ou como secuencia didáctica completa vinculada á lectura do conto.

1. Que significa ser raro?

Debate guiado sobre o concepto de normalidade e diferenza. O profesorado facilita unha conversa aberta onde o alumnado reflexiona sobre quen decide o que é normal e por que.

2. As etiquetas pesan

Análise simbólica do impacto das etiquetas a través de dinámicas gráficas. O alumnado experimenta de maneira visual e corporal como as etiquetas limitan e condicionan.

3. Todas as persoas contamos

Actividade colectiva para identificar fortalezas diversas dentro do grupo. Cada alumno e alumna descobre e comparte o que o fai único e valioso para a comunidade.

4. Poñéndonos no lugar de Mermel

Traballo emocional a partir das vivencias do protagonista. O alumnado explora como se sentiría Mermel e conecta esas emocións coas súas propias experiencias de forma segura.

5. Compromisos de aula inclusiva

Elaboración dun acordo colectivo de convivencia. O grupo constrúe de maneira participativa as normas de respecto e coidado que quere que rexan a vida na aula.

Preguntas sobre o conto

As seguintes preguntas están pensadas para guiar a reflexión do alumnado antes, durante e despois da lectura de **O raro mundo de Mermel**. O profesorado pode seleccionar e adaptar as máis axeitadas segundo o nivel e o momento do proceso educativo.

Comprensión do relato

- Quen é Mermel e por que o consideran raro?
- Como se sente Mermel ao longo da historia?
- Que lle gustaría que cambiase?

Reflexión persoal

- Algunha vez te sentiste diferente? Como foi?
- Algunha vez trataches a alguén como "raro"? Como o vives agora?
- Que farías se visas a alguén sendo excluído?

Reflexión colectiva

- Que significa ser "normal" no noso grupo?
- Como podemos facer que todas as persoas se sintan parte?
- Que tipo de grupo queremos ser?

"A diferenza non está nas persoas: está na mirada que as nomea como diferentes."

 Esta guía didáctica é un recurso vivo: anímase ao profesorado a adaptala, ampliála e enriquecela coas experiencias propias da súa aula e da súa comunidade educativa.